Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2021 m. birželio 17 d.[1]

Byla C-203/20

AB ir kt. (Amnestijos atšaukimas)

(*Okresný súd Bratislava III* (Bratislavos III apylinkės teismas, Slovakija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Europos arešto orderis – Pagrindų sprendimas 2002/584/TVR – *ne bis in idem* principas – Procedūros sustabdymas dėl amnestijos – Amnestijos atšaukimas“

I. Įvadas

1. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ketina išduoti Europos arešto orderį pagal Pagrindų sprendimą 2002/584/TVR[2] dėl Slovakijos piliečio. Vis dėlto baudžiamoji byla, kuria jis būtų grindžiamas, remiantis prezidento suteikta amnestija iš pradžių buvo nutraukta ir atnaujinta tik atšaukus šią amnestiją.

2. Dabar iš esmės kyla klausimas, ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje įtvirtintas principas *ne bis in idem* yra kliūtis išduoti Europos arešto orderį.

II. Teisinis pagrindas

A. EŽTK

3. EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnyje („Teisė nebūti dukart teisiamam ar nubaustam už tą patį nusikaltimą“) nustatyta:

„1. Niekas negali būti antrą kartą persekiojamas ar baudžiamas tos pačios valstybės institucijų už nusikaltimą, dėl kurio jis jau buvo išteisintas arba nuteistas galutiniu nuosprendžiu pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą.

[1] Originalo kalba: vokiečių.

[2] 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24).

2. Ankstesnės dalies nuostatos nedraudžia atnaujinti bylos proceso pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą tuo atveju, kai iškyla nauji ar naujai paaiškėję faktai, ar nustatomos esminės ankstesnio proceso klaidos, galėjusios turėti reikšmės bylos baigčiai.

3. Neleidžiama nukrypti nuo šio straipsnio įsipareigojimų remiantis Konvencijos 15 straipsniu."

B. Sąjungos teisė

1. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija

4. Principas *ne bis in idem* įtvirtintas Chartijos 50 straipsnyje:

„Niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą."

5. Chartijos 51 straipsnyje apibrėžiama jos taikymo sritis:

„1. Šios Chartijos nuostatos skirtos Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams, tinkamai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, bei valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę. Todėl jie turi gerbti teises, laikytis principų ir juos taikyti pagal turimus atitinkamus įgaliojimus, nepažeisdami Sąjungos įgaliojimų, suteiktų jai Sutartimis, ribų.

2. Ši Chartija neišplečia Sąjungos teisės taikymo srities už Sąjungos įgaliojimų ribų, nenustato Sąjungai naujų įgaliojimų ar užduočių ir nepakeičia Sutartyse nustatytųjų."

2. Pagrindų sprendimas 2002/584

6. Pagrindų sprendimo 2002/584 3 straipsnyje nustatyti Europos arešto orderio privalomo nevykdymo pagrindai:

„Vykdančiosios valstybės narės teisminė institucija (toliau – „vykdančioji teisminė institucija") atsisako vykdyti Europos arešto orderį šiais atvejais:

1) jei nusikalstamai veikai, kurios pagrindu yra išduotas arešto orderis, vykdančiojoje valstybėje narėje taikoma amnestija, kai persekiojimas už tokios nusikalstamos veikos padarymą priklausė tos valstybės jurisdikcijai pagal jos baudžiamąją teisę;

2) jei vykdančiajai teisminei institucijai yra pranešta, kad prašomam perduoti asmeniui kurioje nors valstybėje narėje yra priimtas galutinis teismo sprendimas už tą pačią veiką, jei paskyrus bausmę, toji bausmė yra atlikta arba atliekama, arba nebegali būti atlikta pagal nuteisusios valstybės narės įstatymus;

3. <…>"

7. Pagrindų sprendimo 8 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad Europos arešto orderyje būtų pateikta tam tikra informacija:

„Europos arešto orderyje nurodoma ši informacija, kuri pateikiama forma, nustatyta priede:

<…>

c) vykdytino teismo sprendimo įrodymas, arešto orderis arba kitas tokį pat poveikį turintis vykdytinas teismo sprendimas, kuriam taikomi 1 ir 2 straipsniai;

<…>“

3. Direktyva 2012/13

8. Direktyvos 2012/13/ES [3] teisinis pagrindas yra SESV 82 straipsnio 2 dalis. 9 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„[SESV 82 straipsnio 2 dalyje] numatyta galimybė nustatyti tokias valstybėse narėse taikytinas minimalias taisykles, kokių reikia nuosprendžių ir teismo sprendimų abipusiam pripažinimui bei policijos ir teisminiam bendradarbiavimui tarpvalstybinio pobūdžio baudžiamosiose bylose palengvinti. Tame straipsnyje kalbama apie „asmenų teises baudžiamajame procese“ kaip apie vieną iš sričių, kurioje gali būti nustatytos minimalios taisyklės.“

9. Direktyvos 2012/13 1 straipsnyje nustatytas jos dalykas:

„Šia direktyva nustatomos taisyklės, susijusios su įtariamųjų ar kaltinamųjų teise į informaciją apie jų teises baudžiamajame procese ir apie jiems pareikštus kaltinimus. Ja taip pat nustatomos taisyklės, susijusios su asmenų, kuriems taikomas Europos arešto orderis, teise į informaciją apie jų teises.“

10. Direktyvos 2012/13 2 straipsnyje reglamentuojama jos taikymo sritis:

„1. Ši direktyva taikoma nuo momento, kai valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos praneša asmenims, kad jie įtariami arba kaltinami padarę nusikalstamą veiką, iki proceso pabaigos, t. y. iki bus galutinai išspręstas klausimas, ar įtariamasis arba kaltinamasis įvykdė nusikalstamą veiką, įskaitant, jei taikoma, nuteisimą ir sprendimo dėl apeliacinio skundo priėmimą.

2. Kai pagal valstybės narės teisę numatyta, kad sankcijas už nedidelį pažeidimą skiria kita nei teismas, turintis jurisdikciją baudžiamosiose bylose, valdžios institucija ir tokios sankcijos skyrimas gali būti užginčytas tokiame teisme, ši direktyva taikoma tik procedūroms tame teisme nagrinėjant tokį skundą.“

[3] 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012, p. 1).

III. Faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

11. Kaltinamieji pagrindinėje byloje (toliau – kaltinamieji), Slovakijos saugumo institucijų nariai, kaltinami 1995 m. įvykdę kelias nusikalstamas veikas, įskaitant asmens pagrobimą ir jo išvežimą į užsienį, plėšimą ir turto prievartavimą. Šių veikų auka buvo tuometinio Slovakijos prezidento sūnus.

12. 1998 m. kovo 3 d. tuometinis Slovakijos ministras pirmininkas, pavaduodamas prezidentą, paskelbė amnestiją dėl šių kaltinimų.

13. Vis dėlto *Krajská prokuratúra Bratislava* (Bratislavos apygardos prokuratūra, Slovakija) 2000 m. lapkričio 27 d. pateikė *Okresný súd Bratislava III* (Bratislavos III apylinkės teismas, Slovakija) nagrinėti kaltinimus šiomis veikomis.

14. 2001 m. birželio 29 d. nutartimi *Okresný súd Bratislava III* (Bratislavos III apylinkės teismas) sustabdė visų kaltinamųjų baudžiamąjį persekiojimą, motyvuodamas tuo, kad jiems buvo suteikta amnestija pagal 1998 m. kovo 3 d. dekretą. *Krajský súd v Bratislave* (Bratislavos apygardos teismas, Slovakija) 2002 m. birželio 5 d. sprendimu patvirtino tą nutartį ir ji įgijo *res judicata* galią. Pagal nacionalinės teisės aktus tai buvo galutinis sprendimas, kuris yra dėl esmės priimto sprendimo pobūdžio ir sukelia išteisinamojo nuosprendžio sukeliamas pasekmes.

15. 2017 m. balandžio 5 d. *Národná rada Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos nacionalinė taryba) rezoliucija Nr. 570 tą amnestiją atšaukė. 2017 m. gegužės 31 d. Slovakijos Konstitucinio Teismo sprendime buvo konstatuota, kad Nacionalinės Rados rezoliucija atitinka Slovakijos Respublikos Konstituciją. Taigi taip pat reikėjo panaikinti galutinę teismo nutartį, kuria nutrauktas baudžiamasis persekiojimas.

16. *Okresný súd Bratislava III* (Bratislavos III apylinkės teismas) kolegijos pirmininkas dabar svarsto galimybę išduoti Europos arešto orderį dėl vieno iš kaltinamųjų. Šiame procese jis pateikė Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

1) Ar, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnį, pagal *ne bis in idem* principą draudžiama išduoti Europos arešto orderį, kaip jis suprantamas pagal Pagrindų sprendimą 2002/584, kai baudžiamoji byla galutinai užbaigta teismui priėmus išteisinamąjį nuosprendį arba baudžiamąją bylą nutraukus, jeigu toks sprendimas buvo priimtas remiantis amnestija, kurią teisės aktų leidėjas atšaukė šiam sprendimui įsiteisėjus, ir pagal vidaus teisinę tvarką dėl tokios amnestijos atšaukimo taip pat panaikinami viešosios valdžios institucijų sprendimai tiek, kiek jie buvo priimti ir motyvuoti remiantis amnestija ir suteikta malone, tad nebelieka baudžiamojo persekiojimo teisinių kliūčių, egzistavusių dėl amnestijos (kuri dabar atšaukta) ir tokia padėtis susiklosto be konkretaus teismo sprendimo ar teismo proceso?

2) Ar nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią tiesiogiai, be nacionalinio teismo sprendimo, panaikinama nacionalinio teismo nutartis nutraukti baudžiamąją bylą, kuri pagal nacionalinę teisę yra galutinis išteisinamasis nuosprendis ir kurios pagrindu buvo galutinai nutraukta baudžiamoji byla po to, kai pagal nacionalinę teisės nuostatą paskelbta amnestija, yra suderinama su [Chartijos] 47 straipsnyje garantuojama teise į nešališką teismą ir [Chartijos] 50 straipsnyje ir [SESV] 82 straipsnyje garantuojama teise nebūti du kartus teisiamam ar baudžiamam už tą pačią nusikalstamą veiką?

3) Ar nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią Konstituciniam Teismui, tikrinant *Národná rada Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos nacionalinė taryba) rezoliuciją, kuria atšaukiama amnestija arba individualiai suteikta malonė ir kuri priimta pagal Slovakijos Respublikos Konstitucijos 86 straipsnio i punktą, leidžiama vertinti tik jos atitiktį Konstitucijai, neatsižvelgiant į Europos Sąjungos priimtus privalomojo pobūdžio teisės aktus, visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (Chartija), Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ir ES sutartį (ESS), atitinka lojalumo principą, kaip jis suprantamas pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį, SESV 267 straipsnį ir SESV 82 straipsnį, ir yra suderinama su Chartijos 47 straipsnyje garantuojama teise į nešališką teismą bei Chartijos 50 straipsnyje garantuojama teise nebūti du kartus teisiamam ar baudžiamam už tą pačią nusikalstamą veiką?

17. Teisingumo Teismas nesant pakankamai pagrįstos skubos atmetė nacionalinio teismo prašymą nagrinėti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą taikant prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

18. Kaltinamieji AB ir CD, Slovakijos Respublika ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas. Dar vienas kaltinamasis, IJ, pasibaigus rašytinei proceso daliai paprašė surengti posėdį. Teisingumo Teismas surengė posėdį 2021 m. gegužės 6 d. ir išklausė visas minėtas šalis ir *Krajská prokuratúra Bratislava* (Bratislavos apygardos prokuratūra).

IV. Teisinis vertinimas

19. *Okresný súd Bratislava III* (Bratislavos III apylinkės teismas) siekia išsiaiškinti, ar Europos arešto orderio išdavimas dėl vieno iš kaltinamųjų pagrindinės bylos aplinkybėmis ir amnestijos atšaukimas yra suderinami su Sąjungos teise. Jo abejonės visų pirma grindžiamos *ne bis in idem* principu, nes byloje jau buvo priimtas galutinis sprendimas.

A. Dėl Europos arešto orderio

20. Pirmuoju klausimu siekiama išsiaiškinti, ar pagal *ne bis in idem* principą draudžiama išduoti Europos arešto orderį po to, kai teismas baudžiamąją bylą iš pradžių dėl amnestijos galutinai nutraukė, bet vėliau ši amnestija buvo atšaukta, todėl baudžiamoji byla atnaujinta.

1. Dėl pirmojo klausimo priimtinumo

21. Nors Komisija ir Slovakija teigia, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į šį klausimą, nes Chartija pagrindinėje byloje netaikoma, vis dėlto su šiuo teiginiu negalima sutikti. Abejonės dėl sprendimo svarbos taip pat nepagrįstos.

a) Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

22. Teisingumo Teismas iš tikrųjų neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl teisinės situacijos, kuri nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Ši jurisdikcija taip pat negali būti grindžiama Chartijos nuostatomis[4]. Pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos tik situacijose, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė[5].

23. Tiesa, Slovakija teisingai pažymi, kad nagrinėjami kaltinimai susiję su laikotarpiu iki jos įstojimo ir vien dėl šios priežasties neleidžia spręsti apie sąsają su Sąjungos teisės taikymu. Be to, nėra Sąjungos taisyklių, susijusių su nacionalinės amnestijos atšaukimu. Komisija taip pat teisingai pažymi, kad nacionalinis baudžiamasis procesas ir nagrinėjamos nusikalstamos veikos nėra suderinti pagal Sąjungos teisę.

24. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas svarsto galimybę išduoti Europos arešto orderį. Pats Europos arešto orderio išdavimas neišvengiamai reikštų Sąjungos teisės įgyvendinimą. Tai yra Sąjungos teisėje numatytas teisės aktas, sukeliantis tam tikrus Sąjungos teisėje nustatytus teisinius padarinius, pavyzdžiui, galimų atsisakymo vykdyti pagrindų apribojimą pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 3–4a straipsnius arba 17 straipsnyje nustatytus vykdymo terminus.

25. Taigi šioje byloje Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Pagrindinių teisių chartiją ir visų pirma *ne bis in idem* principą pagal 50 straipsnį siekiant išduoti Europos arešto orderį.

b) Dėl svarbos sprendimui byloje priimti

26. Taip pat reikia išnagrinėti, ar pirmasis prejudicinis klausimas yra svarbus sprendimui pagrindinėje byloje priimti. Komisija ir Slovakija iš esmės remiasi tuo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas dar neišdavė Europos arešto orderio ir ligi šiol tik ketina tai padaryti.

27. Vis dėlto nacionalinis teismas negali pirmiausia išduoti – jo nuomone, Sąjungos teisei galbūt prieštaraujantį – Europos arešto orderį tam, kad galėtų pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Atsižvelgiant į prejudicinio sprendimo procedūros pobūdį veikiau kaip tik yra tinkamiau prašyti galutinio Teisingumo Teismo išaiškinimo *prieš* priimant tokį sprendimą. Galiausiai šia procedūra siekiama užtikrinti, kad valstybių narių teismai tinkamai taikytų Sąjungos teisę.

28. Tiesa, Slovakija taip pat remiasi apeliacinio teismo, į kurį kreipėsi prokuratūra, vertinimu, pagal kurį Europos arešto orderio išdavimo klausimas yra hipotetinis, nes prašomas perduoti asmuo negyvena Europoje ir dėl jo išduotas tarptautinis arešto orderis[6]. Vis dėlto pagal

[4] 2013 m. vasario 26 d. Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 22 punktas), 2015 m. spalio 6 d. Sprendimas *Delvigne* (C-650/13, EU:C:2015:648, 27 punktas) ir 2021 m. sausio 14 d. Sprendimas *Okrazhna prokuratura – Haskovo ir Apelativna prokuratura – Plovdiv* (C-393/19, EU:C:2021:8, 32 punktas).

[5] 2013 m. vasario 26 d. Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 19 punktas), 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *WebMindLicenses* (C-419/14, EU:C:2015:832, 66 punktas) ir 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *A. K. ir kt.* (Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas) (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 78 punktas).

[6] 2020 m. vasario 11 d. *Krajský súd v Bratislave* (Bratislavos apygardos teismas) nutartis (2Tos/116/2019, paskelbta http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a811-uznesenie-krajskeho-sudu-v-bratislave-vo-vecizavlecenia-michala-kovaca-mlasieho-do-cudziny).

SESV 267 straipsnį prejudicinio klausimo svarbos ir reikalingumo vertinimas iš principo priskiriamas tik nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmusio teismo atsakomybei su sąlyga, kad Teisingumo Teismas atlieka ribotą vertinimą [7].

29. Be to, per posėdį AB tvirtino (ir tam nebuvo prieštaraujama), kad Europos arešto orderis taip pat gali būti reikalingas siekiant užtikrinti sklandžią kaltinamojo ekstradiciją iš trečiosios valstybės, kai jis pervežamas į prašančiąją valstybę narę per kitas valstybes nares.

30. Darytina išvada, kad pirmasis klausimas yra svarbus sprendimui priimti, todėl priimtinas.

2. Dėl atsakymo į pirmąjį klausimą

31. Taigi reikia išsiaiškinti, ar Europos arešto orderis gali būti išduotas po to, kai prašančiosios valstybės teismas baudžiamąją bylą dėl amnestijos iš pradžių galutinai nutraukė, bet ši amnestija vėliau buvo atšaukta, todėl baudžiamoji byla atnaujinta.

32. Pagrindų sprendimo 2002/584 3 straipsnio 1 punktas šiam klausimui įtakos neturi. Pagal šią nuostatą vykdančiosios valstybės narės teisminė institucija atsisako vykdyti Europos arešto orderį, jei nusikalstamai veikai, kurios pagrindu yra išduotas arešto orderis, vykdančiojoje valstybėje narėje taikoma amnestija. Ši taisyklė netaikoma amnestijai arba jos atšaukimui prašančioje perduoti valstybėje [8].

33. Kita vertus, amnestija prašančioje perduoti valstybėje galėtų būti reikšminga taikant Pagrindų sprendimo 2002/584 8 straipsnio 1 dalies c punktą. Pagal šią nuostatą Europos arešto orderyje pateikiamas vykdytino teismo sprendimo įrodymas, arešto orderis arba kitas tokį pat poveikį turintis vykdytinas teismo sprendimas. Tuo atveju, jei veikai prašančioje perduoti valstybėje taikoma galiojanti amnestija, šioje valstybėje neturėtų būti tokio vykdytino teismo sprendimo. Tai prieštarautų Europos arešto orderiui [9]. Vis dėlto dėl amnestijos atšaukimo ši prielaida negali būti reikšminga nagrinėjamoje byloje.

34. Vadinasi, iš tikrųjų reikia išsiaiškinti, ar *ne bis in idem* principas užkerta kelią Europos arešto orderiui.

35. Pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 3 straipsnio 2 punktą vykdančiosios valstybės narės teisminė institucija atsisako vykdyti Europos arešto orderį, jei prašomam perduoti asmeniui yra priimtas galutinis teismo sprendimas už tą pačią veiką. Vis dėlto, kaip ir 3 straipsnio 1 punktas, ši nuostata neįpareigoja prašančios perduoti valstybės narės.

36. Tiesa, išduodama Europos arešto orderį prašanti perduoti valstybė narė privalo laikytis Chartijos 50 straipsnio. Pagal šią nuostatą niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą. Europos arešto orderio išdavimas vis dėlto būtų persekiojimo veiksmas.

[7] 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 96 punktas) ir 2014 m. vasario 27 d. Sprendimas *Pohotovosť* (C-470/12, EU:C:2014:101, 31 punktas).

[8] Žr. 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimą *X* (Europos arešto orderis – *ne bis in idem*) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, 95 punktas).

[9] 2016 m. birželio 1 d. Sprendimas *Bob-Dogi* (C-241/15, EU:C:2016:385, 64 punktas) ir 2021 m. sausio 13 d. Sprendimas *MM* (C-414/20 PPU, EU:C:2021:4, 56 punktas).

37. Dėl šios priežasties reikia išsiaiškinti, ar baudžiamosios bylos nutraukimas dėl amnestijos nepaisant vėlesnio amnestijos atšaukimo turi būti laikomas galutiniu apkaltinamuoju arba išteisinamuoju nuosprendžiu.

38. Teisingumo Teismas, kiek tai susiję su principu *ne bis in idem*, pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 3 straipsnio 2 punktą ir Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo, toliau – KŠSĮ) 54 straipsnį yra nusprendęs, kad toks galutinis teismo sprendimas turi atitikti dvi sąlygas: *pirma*, reikia išsiaiškinti, ar nagrinėjamu sprendimu nebuvo galutinai pareikšti kaltinimai [10]. *Antra*, sprendimas turi būti grindžiamas bylos nagrinėjimu iš esmės [11]. Šios sąlygos turi galioti ir taikant Chartijos 50 straipsnį [12].

a) Dėl galutinai pareiškiamų kaltinimų

39. Kaip nurodyta prašyme priimti prejudicinį sprendimą, kaltinamiesiems buvo iškelta baudžiamoji byla, bet kompetentingi teismai ją galutinai nutraukė dėl amnestijos [13].

40. Vis dėlto Slovakija mano, kad šiuo sprendimu nutraukti baudžiamąją bylą bent jau nuo amnestijos atšaukimo momento nėra galutinai pareiškiami kaltinimai, kaip tai suprantama pagal pirmąją sąlygą. Priešingai, amnestijos atšaukimas pagal Slovakijos teisę kaip tik leidžia vėl pareikšti kaltinimus.

41. Atsižvelgiant į tai, kad kaltinimų pareiškimą pirmiausia reikia vertinti remiantis valstybės narės, kurioje priimtas atitinkamas sprendimas baudžiamojoje byloje, teise [14], iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad nėra jokios galimybės priversti suabejoti šia išvada.

42. Vis dėlto Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad nustatant, ar kaltinimai pareikšti galutinai, nereikia atsižvelgti į atskiras teisių gynimo priemones pagal nacionalinę teisę [15].

43. Teisingumo Teismas rėmėsi argumentu, kad Chartijos 50 straipsnyje įtvirtinta teisė atitinka EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnyje numatytą teisę, taigi pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį aiškinant 50 straipsnį neturi būti pažeistas EŽTK garantuojamas apsaugos lygis [16].

[10] 2003 m. vasario 11 d. Sprendimas *Gözütok ir Brügge* (C-187/01 ir C-385/01, EU:C:2003:87, 27 ir 30 punktai), 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *Turansky* (C-491/07, EU:C:2008:768, 32 punktas), 2014 m. birželio 5 d. Sprendimas *M* (C-398/12, EU:C:2014:1057, 31, 32 ir 36 punktai), taip pat 2016 m. birželio 29 d. Sprendimas *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2016:483, 34 ir 35 punktai).

[11] 2005 m. kovo 10 d. Sprendimas *Miraglia* (C-469/03, EU:C:2005:156, 30 punktas), 2014 m. birželio 5 d. Sprendimas *M* (C-398/12, EU:C:2014:1057, 28 punktas) ir 2016 m. birželio 29 d. Sprendimas *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2016:483, 42 punktas). Taip pat žr. 2019 m. liepos 8 d. EŽTT sprendimą *Mihalache prieš Rumuniją* (54012/10, CE:ECHR2019:0708JUD005401210, 97 ir 98 punktai).

[12] Žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimą *M* (C-398/12, EU:C:2014:1057, 35 punktas) ir 2016 m. birželio 29 d. Sprendimą *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2016:483, 31 punktas).

[13] Žr. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 3 punktą.

[14] 2014 m. birželio 5 d. Sprendimas *M* (C-398/12, EU:C:2014:1057, 36 punktas) ir 2016 m. birželio 29 d. Sprendimas *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2016:483, 35 punktas).

[15] 2014 m. birželio 5 d. Sprendimas *M* (C-398/12, EU:C:2014:1057, 39 ir 40 punktai).

[16] 2014 m. birželio 5 d. Sprendimas *M* (C-398/12, EU:C:2014:1057, 37 punktas). Taip pat žr. 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Orsi ir Baldetti* (C-217/15 ir C-350/15, EU:C:2017:264, 24 punktas) ir 2018 m. kovo 20 d. Sprendimą *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197, 60 punktas).

44. EŽTT nusprendė, kad kaltinimai pagal EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnį pareikšti galutinai, kaip tai suprantama pagal *ne bis in idem* principą, kai visos įprastos teisinės gynybos priemonės yra išnaudotos [17]. Tai jau įtvirtinta Protokolo Nr. 7 aiškinamosios ataskaitos (*explanatory report*) 22 ir 29 punktuose ir galiausiai grindžiama sąvokos „*res judicata* galią turintis sprendimas“ paaiškinimais pagal Europos konvenciją dėl tarptautinio baudžiamųjų nuosprendžių pripažinimo [18].

45. Toks principo *ne bis in idem* aiškinimas pagal Chartijos 50 straipsnį atitinka jo funkciją užtikrinti teisinį saugumą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje [19]. Taigi valstybės narės Sąjungos teisės taikymo srityje neturi laisvės neribotai spręsti, ar kaltinimai pareikšti galutinai, ir taip pradėti naują galutinai išteisintų ar pripažintų kaltais asmenų baudžiamąjį persekiojimą. Vertindamos, ar kaltinimai pareikšti galutinai, jos veikiau turi atsižvelgti į tai, ar išnaudotos jų teisės sistemoje numatytos įprastos teisinės gynybos priemonės. Jei taip nėra, principą *ne bis in idem* nesant galutinio apkaltinamojo nuosprendžio reikia atmesti.

46. Vis dėlto amnestija, kuria kartu panaikinami teismo sprendimai, kuriais įgyvendinant amnestiją galutinai baigiamas baudžiamasis persekiojimas, paprastai negali būti atšaukiama įprastomis teisių gynimo priemonėmis.

47. Remiantis turima informacija, pagrindinėje byloje tas pats taikytina Slovakijos teisei. Nagrinėjama amnestija buvo atšaukta per specialią teisėkūros procedūrą, o Konstitucinis Teismas vėliau peržiūrėjo šį aktą [20]. Tai nėra įprasta teisių gynimo priemonė.

48. Vadinasi, tokiu atveju kaltinimai dėl *res judicata* galią turinčio bylos nutraukimo remiantis amnestija buvo pareikšti galutinai. Taigi pirmoji *res judicata* galią turinčio sprendimo, kaip tai suprantama pagal Chartijos 50 straipsnį, sąlyga yra įvykdyta.

b) Bylos nagrinėjimas iš esmės

49. Taigi lemiamą reikšmę turi *res judicata* galią turinčio sprendimo, kaip tai suprantama pagal Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą principą *ne bis in idem*, antroji sąlyga, t. y. bylos nagrinėjimas iš esmės.

50. Ši sąlyga grindžiama tuo, kad nurodytu principu siekiama ne tik užtikrinti teisinį saugumą, bet ir atsižvelgti į poreikį skatinti nusikalstamumo prevenciją ir kovoti su šiuo reiškiniu laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje. Šioje erdvėje pagal ESS 3 straipsnio 2 dalį turi būti pasiekta pusiausvyra tarp asmenų laisvių ir nusikalstamumo prevencijai ir kovai su juo būtinų priemonių [21].

[17] 2004 m. liepos 20 d. EŽTT sprendimas *Nikitin prieš Rusiją* (50178/99, CE:ECHR2004:0720JUD005017899, 37 punktas), 2009 m. vasario 10 d. Sprendimas *Zolotukhin prieš Rusiją* (14939/03, CE:ECHR:2009:0210JUD001493903, 107 punktas) ir 2019 m. liepos 8 d. Sprendimas *Mihalache prieš Rumuniją* (54012/10, CE:ECHR2019:0708JUD005401210, 103 punktas ir 109–111 punktai).

[18] Europos sutarčių serija Nr. 70; žr. aiškinamosios ataskaitos p. 13.

[19] 2014 m. gegužės 27 d. Sprendimas *Spasic* (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 77 punktas), 2016 m. birželio 29 d. Sprendimas *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2016:483, 44 punktas) ir 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimas *X* (Europos arešto orderis – *ne bis in idem*) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, 99 punktas).

[20] Žr. šios išvados 15 punktą.

[21] Šiuo klausimu žr. 2005 m. kovo 10 d. Sprendimą *Miraglia* (C-469/03, EU:C:2005:156, 34 punktas) ir 2016 m. birželio 29 d. Sprendimą *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2016:483, 46, 47 ir 49 punktai). Taip pat žr. 2014 m. gegužės 27 d. EŽTT sprendimą *Marguš prieš Kroatiją* (4455/10, CE:ECHR:2014:0527JUD000445510, 122–141 punktai).

51. Principo *ne bis in idem* formuluotė Chartijos 50 straipsnyje patvirtina šį teleologinį aiškinimą, nes pagal ją šis principas taikomas tik po to, kai atitinkamas asmuo buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu. Iš tiesų sąvokos „išteisinimas“ ir „pripažinimas kaltu“ reiškia, kad kaltinamojo baudžiamoji atsakomybė buvo nustatyta įvertinus bylos aplinkybes, kitaip tariant, byloje buvo priimtas sprendimas [22].

52. Vis dėlto remiantis amnestija priimtas sprendimas nutraukti baudžiamąją bylą grindžiamas ne atitinkamų asmenų baudžiamosios atsakomybės nagrinėjimu, juo tik įgyvendinama amnestija.

53. Šiuo klausimu prašymas priimti prejudicinį sprendimą prieštaringas. Iš pradžių teigiama, kad nutraukimas buvo motyvuojamas amnestija [23], o vėliau nurodoma, kad tai buvo tik dalis motyvų [24]. Be to, nutartis nutraukti bylą pagal nacionalinės teisės aktus yra dėl esmės priimto sprendimo pobūdžio [25].

54. Vis dėlto niekur nenurodoma, ar kaltinamųjų baudžiamoji atsakomybė buvo nagrinėta. Per posėdį paklaustas AB tik neaiškiai nurodė kitą sprendimą.

55. Taigi Teisingumo Teismas gali pareikšti nuomonę tik apie tai, ar nutartis nutraukti bylą remiantis amnestija apima bylos nagrinėjimą iš esmės, kaip tai suprantama pagal antrąją sąlygą, kuri yra taikoma *res judicata* galią turinčiam sprendimui pagal Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą principą *ne bis in idem*. Paprastai taip nėra.

c) Tarpinė išvada

56. Taigi pagal Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą principą *ne bis in idem* nedraudžiama išduoti Europos arešto orderio pagal Pagrindų sprendimą 2002/584, jei baudžiamoji byla iš pradžių buvo galutinai nutraukta dėl amnestijos, nenagrinėjus atitinkamų asmenų baudžiamosios atsakomybės, bet sprendimas nutraukti baudžiamąją bylą neteko galios atšaukus amnestiją.

B. Dėl antrojo klausimo: amnestijos atšaukimas

57. Iš antrojo klausimo formuluotės matyti, kad juo siekiama išsiaiškinti, ar amnestijos atšaukimas, neišvengiamai lėmęs galutiniu sprendimu nutrauktos baudžiamosios bylos atnaujinimą, suderinamas su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta Sąjungos pagrindine teise į veiksmingą teisminę gynybą ir su Chartijos 50 straipsnyje ir SESV 82 straipsnyje įtvirtintu principu *ne bis in idem*.

[22] 2019 m. liepos 8 d. EŽTT sprendimas *Mihalache prieš Rumuniją* (54012/10, CE:ECHR2019:0708JUD005401210, 97 punktas) dėl identiškos EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnio formuluotės.

[23] Prašymo priimti prejudicinį sprendimą 3 punktas.

[24] Prašymo priimti prejudicinį sprendimą 46 punktas.

[25] Taip pat prašymo priimti prejudicinį sprendimą 46 punktas.

1. Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

58. Iš pirmo žvilgsnio Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į klausimą dėl pagrindinių teisių, nes Sąjungos teisėje nereglamentuojamas nei amnestijos priėmimas, nei jos atšaukimas, taigi Sąjungos teisė nebuvo įgyvendinta[26]. Vadinasi, kaltinamųjų svarstymai dėl pagrindinių Sąjungos teisių yra nereikšmingi ir jiems galėtų būti pritarta nebent nacionaliniame procese arba EŽTT.

59. Tiek, kiek tai susiję su antrajame klausime nurodytu SESV 82 straipsnio teisiniu pagrindu, neaišku, kiek ši nuostata čia apskritai gali būti taikoma.

60. Vis dėlto iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar SESV 82 straipsniu grindžiama Direktyva 2012/13 dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese taip pat taikoma specifiniam procesui, kurio dalykas yra amnestijos atšaukimas. Jei direktyva šiuo atveju būtų taikoma, neišvengiamai būtų taikomos ir joje numatytos procesinės teisės. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Nacionalinė taryba jų neužtikrino, kiek tai susiję su amnestijos atšaukimu, taip pat vėliau, vykstant procesui Konstituciniame Teisme.

61. Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į klausimą dėl Direktyvos 2012/13 taikymo srities.

2. Dėl Direktyvos 2012/13 taikymo

62. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apie Direktyvos 2012/13 taikymą sprendžia remdamasis 2 straipsnio 1 dalyje pateikta taikymo srities apibrėžtimi. Pagal šią nuostatą direktyva taikoma nuo momento, kai valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos praneša asmenims, kad jie įtariami arba kaltinami padarę nusikalstamą veiką, iki proceso pabaigos. Tai reiškia, kad iki tol, kol bus galutinai išspręstas klausimas, ar įtariamasis arba kaltinamasis įvykdė nusikalstamą veiką, įskaitant, jei taikoma, nuteisimą ir sprendimo dėl apeliacinio skundo priėmimą.

63. Atsižvelgiant į tai, kad kaltinimai kaltinamiesiems buvo pateikti 2000 m., o sprendimas pagrindinėje byloje dėl šių kaltinimų turi būti priimtas tik vėliau, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ko gero, yra linkęs manyti, kad visi nuo to laiko priimti reikšmės bylos baigčiai turintys teisės aktai turi atitikti Direktyvos 2012/13 reikalavimus. Amnestijos atšaukimas būtų toks teisės aktas.

64. Vis dėlto tokia prielaida būtų klaidinga.

65. Nustatant Direktyvos 2012/13 taikymo sritį, reikia atsižvelgti ir į jos 1 straipsnį[27]. Pagal jį direktyva nustatomos taisyklės, susijusios su įtariamųjų ar kaltinamųjų teise į informaciją apie jų teises baudžiamajame procese ir apie jiems pareikštus kaltinimus. Taip pat nustatomos taisyklės, susijusios su asmenų, kuriems taikomas Europos arešto orderis, teise į informaciją apie jų teises. Taigi direktyva taikoma baudžiamajam procesui ir procesams, susijusiems su Europos arešto orderiu. Vis dėlto neteisminė procedūra dėl amnestijos atšaukimo arba procesas dėl šio atšaukimo konstitucingumo peržiūros nepatenka į direktyvos taikymo sritį.

[26] Žr. šios išvados 22 punktą.

[27] 2019 m. birželio 13 d. Sprendimas *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489, 33 punktas).

66. Direktyvos 2012/13 2 straipsnio 2 dalyje patvirtinamas jos taikymo apribojimas baudžiamiesiems procesams teisme ir su Europos arešto orderiu susijusiems teismo procesams. Pagal šią nuostatą direktyva netaikoma sankcijos už nedidelį pažeidimą skyrimui, kai sankciją skiria valdžios institucija, ir taikoma tik galimam teisminiam tokios sankcijos peržiūros procesui. Nei neteisminė amnestijos atšaukimo procedūra, nei procesas Konstituciniame Teisme nėra teisminis sankcijos skyrimo ar jos peržiūros procesas.

67. Be to, Direktyvos 2012/13 teisinis pagrindas nebeapimtų direktyvos taikymo neteisminei amnestijos atšaukimo procedūrai arba šio atšaukimo konstitucingumo peržiūros procesui. Pagal direktyvos 9 konstatuojamąją dalį direktyva grindžiama SESV 82 straipsnio 2 dalies b punktu. Remiantis šia nuostata Sąjungai leidžiama nustatyti minimalias taisykles, susijusias su asmenų teisėmis baudžiamajame procese. Pagal tą pačią nuostatą Sąjungai neleidžiama priimti nuostatų dėl amnestijos atšaukimo ar konstitucinės šio atšaukimo peržiūros.

68. Be to, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2000 m. pareiškus kaltinimus iškelta baudžiamoji byla iš pradžių buvo nutraukta 2001 m.[28] ir tik atšaukus amnestiją ir 2017 m. priėmus Konstitucinio Teismo sprendimą ji buvo atnaujinta. Tarpiniu laikotarpiu nebuvo vykdomas joks baudžiamasis ar su Europos arešto orderiu susijęs procesas, kuriame galėtų būti taikoma Direktyva 2012/13.

69. Taigi Direktyva 2012/13 dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese netaikoma amnestijos atšaukimo procesui ar vėlesniam, šio atšaukimo peržiūrai skirtam procesui valstybės narės Konstituciniame Teisme. Dėl šios priežasties šia direktyva taip pat negali būti grindžiamas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos taikymas šiuose procesuose.

C. Dėl trečiojo klausimo: Konstitucinio Teismo jurisdikcija

70. Trečiuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo teiraujasi, ar nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias Slovakijos Respublikos Konstituciniam Teismui leidžiama vertinti tik atitiktį nacionalinei konstitucinei teisei, suderinamos su EŽTK ir Chartijos garantuojamomis pagrindinėmis teisėmis ir visų pirma su ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalumo principu. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad tokia pareiga pagal šią nuostatą taip pat taikytina valstybių narių ir Sąjungos tarpusavio santykiuose.

71. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat laikosi nuomonės, kad nuostatos dėl amnestijos atšaukimo gali prieštarauti proporcingumo principui ir visų pirma veiksmingumo principui, pagal kurį ribojama valstybių narių procedūrinė autonomija priimant nacionalinės teisės nuostatas.

72. Vis dėlto neatrodo, kad nagrinėjamas amnestijos atšaukimas būtų laikytinas Sąjungos teisės įgyvendinimu. Dėl šios priežasties jis neturi būti vertinamas atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją ar į proporcingumo ir veiksmingumo principus pagal Sąjungos teisę. Taip pat nėra Sąjungos teisės nuostatų, pagal kurias Slovakijos Respublikos Konstitucinis Teismas privalėtų nagrinėti šios amnestijos atšaukimo atitiktį EŽTK ir Chartijoje garantuojamoms pagrindinėms teisėms ir visų pirma ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintam lojalumo principui.

[28] 2020 m. vasario 12 d. Sprendime *Kolev ir kt.* (C-704/18, EU:C:2020:92, 54 punktas) yra kitaip.

73. Atsižvelgiant į tai, Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo šiuo klausimu.

V. Išvada

74. Taigi siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1) Pagal Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą principą *ne bis in idem* nedraudžiama išduoti Europos arešto orderio pagal Pagrindų sprendimą 2002/584/TVR, jei baudžiamoji byla iš pradžių buvo galutinai nutraukta dėl amnestijos, nenagrinėjus atitinkamų asmenų baudžiamosios atsakomybės, bet sprendimas nutraukti baudžiamąją bylą neteko galios atšaukus amnestiją.

2) Direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese netaikoma amnestijos atšaukimo procesui ar vėlesniam, šio atšaukimo peržiūrai skirtam procesui valstybės narės Konstituciniame Teisme. Taigi šia direktyva negali būti grindžiamas ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos taikymas šiuose procesuose.